

RÄTTSFALLSANALYS

Högsta domstolen gör sträng bedömning av köparens reklamlationsplikt

Högsta domstolens dom den 24 juni 2025 i mål nr T 5269-23 ("Panelvirket")

Inledning

HWF:s twist- och entreprenadgrupp är tillbaka från sommarsemestern och är redo för att ta sig an höstens utmaningar! Vi inleder med att presentera en analys på det ständigt aktuella temat ”reklamation”.

Att den som vill göra gällande ett fel i en köpt vara måste reklamera felet är en välkänd och väletablerad princip. Köper du som konsument en (felaktig) vara i en butik krävs det att reklamation sker inom *skälig tid* från det att du märkt eller borde ha märkt felet.¹

Samma gäller mellan två näringsidkare, där det i 32 § köplagen stadgas att köparen ska reklamera ett eventuellt fel inom just *skälig tid* från det att köparen märkt eller borde ha märkt felet.

Men vad innebär egentligen begreppet ”skälig tid”? Detta har Högsta domstolen (HD) haft att ta ställning till i ett nyligen meddelat avgörande den 24 juni 2025 i mål nr T 5269-23 ("Panelvirket"). Ett avgörande i vilket HD får anses göra en förhållandevis sträng bedömning vad gäller köparens reklamlationsplikt enligt köplagen...

Omständigheter och bakgrund i målet

Ett sågverk ("Svaranden") sålde ett parti hyvlad furupanel till en norsk återförsäljare ("Käranden"). Käranden arbetade med specialbeställda trävaror. Käranden sålde panelen vidare till ett byggmästarföretag ("Byggmästarföretaget"), som i sin tur sålde den till en slutkund i Norge ("Slutkunden").

Leveransen från Svaranden till Käranden skedde genom att panelen överlämnades till en av Käranden anlitad transportör. Transportören levererade panelen till ett ytbehandlingsföretag, som också anlitas av Käranden. När ytbehandlingsarbetet var klart skickades panelen vidare till Slutkunden. Furupanelen var alltså aldrig i Byggmästarföretagets besittning, men det var Byggmästarföretaget som sålde panelen till Slutkunden.

Slutkunden undersökte panelen samma dag som den anlände, varvid Slutkunden upptäckte fel i form av hyvelskador och kvistförekomst (panelen skulle nämligen vara kvistfri). Slutkunden reklamerade omgående till Byggmästarföretaget. Byggmästarföretaget kontrollerade panelen hos Slutkunden och reklamerade i sin tur till Käranden kort därefter. Samma dag som Käranden erhöll reklamationen reklamerade Käranden till Svaranden.

Som framgått av ovan är det många inblandade parter och flera datum som är av betydelse. Vi hoppas därför att nedan illustration förenklar förståelsen. (Blåa pilar indikerar leveranskedjan, medan gula pilar indikerar reklamlationskedjan).

Käranden begärde prisavdrag och skadestånd, vilket Svaranden bestred. Svaranden invände bland annat att Käranden inte fick åberopa felen eftersom de inte hade undersökt panelen före köpet (20 § köplagen) samt att reklamationen i vart fall skett för sent (31 och 32 §§ köplagen). Svaranden menade att Käranden borde ha undersökt panelen innan lackering, eftersom de påstådda felen då hade kunnat upptäckas och reklameras direkt. Käranden hävdade att det inte var praktiskt möjligt att undersöka panelen innan lackering.

Både tingsrätten och hovrätten fann att panelen var felaktig och att Käranden *inte* hade förlorat rätten att åberopa fel på grund av bristande undersökning (jfr 20 § köplagen). Medan tingsrätten kom till slutsatsen *att* Käranden hade reklamerat i tid, fann hovrätten att Käranden hade *förlorat sin rätt* att åberopa felen på grund av för sen reklamation. Frågan i HD blev därför huruvida Käranden hade förlorat sin rätt att göra gällande fel på grund av reklamlationsreglerna i 31 och 32 §§ köplagen.

Högsta domstolens bedömning

HD konstaterade att frågan om när köparen ska undersöka varan bör besvaras med utgångspunkt i parternas avtal samt ”*vad en förnuftig person i säljarens ställning, vid en objektiv bedömning, kan förvänta sig av köparen*”.² Avseende näringsidkare som införskaffar varor för omsättning i den ordinarie verksamheten är det HD:s uppfattning att reklamation bör kunna förväntas ske inom några dagar från när köparen upptäckte eller borde ha upptäckt felet.

Därefter konstateras att ett hinder över vilket köparen har kontroll, som regel inte bör föranleda en generösare reklamlationsfrist gentemot säljaren. Att köparens verksamhet är organiserad på ett sådant sätt att undersökning av varan inte är möjlig, exempelvis för att varan tas emot av en underleverantör, ska enligt HD inte vara en omständighet som går ut över säljaren. Det är istället en omständighet som köparen ska svara för. För att inte förlora sin rätt att göra gällande felet bör därför köparen, enligt HD, tillse att någon annan i kedjan (exempelvis underleverantören) genomför en undersökning för köparens räkning.

Det faktum att virket lackerades av en tredje part (ytbehandlingsföretaget) innan leveransen till Slutkunden menade HD medförde att Käranden faktiskt haft möjlighet att undersöka furupanelen innan den skickades vidare.

HD framhöll också att underleverantören som tog emot varan gjorde så för Kärandens räkning. Det saknades därför betydelse att Käranden självt inte kunde kontrollera varan, eftersom Käranden borde ha givit i uppdrag åt exempelvis underleverantören att kontrollera varan för Kärandens räkning.

Att Käranden varken själv eller genom annan undersökte varan i samband med att den levererades från Svaranden och att Käranden reklamerade felet först efter att Slutkunden hade reklamerat varan – och alltså inte då den överlämnades till underleverantören – innebar således att reklamationen var för sent framställd.

¹ Se 5 kap. 2 § konsumentköplagen (2022:260).

² Se punkt 12 i HD:s domskäl.

Analys och sammanfattning

HD:s bedömning får anses sträng. Som framgår av illustrationen ovan förflöt endast arton dagar från underleverantörens mottagande till Kärändens reklamation. Fem av dessa arton dagar var dessutom hänförliga till Byggmästarföretaget. Av de tretton dagar som Käranden (direkt eller indirekt) hade varan i sin besittning var endast nio(!) arbetsdagar.

Begreppet ”skälig tid” ger begränsad vägledning om hur länge köparen kan vänta med att reklamera fel. Förarbetena uttalar att näringsidkare som regel ska reklamera ”*någon eller några dagar efter det att felet har observerats*”.³

Förutom att det kan ifrågasättas om inte arton dagar (eller till och med nio om man enbart ser till antalet arbetsdagar som Käranden hade varan i direkt eller indirekt besittning) i sig är inom tidsfristen om ”någon eller några dagar”, kan andra uttalanden från HD lyftas fram som visar på HD haft en delvis annan inställning till reklamationer. Till exempel har HD strax innan sommaren meddelat avgörandet ”Brf Ida”⁴. Här ansåg HD att ”*lag- och avtalsbestämmelser med precisa regler om tid och sätt för hur ett anspråk ska göras gällande för att inte gå förlorat – på grund av den drastiska rättighetsavskärande verkan – måste tolkas restriktivt [...]*” (våra understrykningar).⁵

Vidare är det anmärkningsvärt att HD lyfter fram både säljarens intresse av att tidigt få veta om köparen vill göra gällande fel⁶ och köparens möjlighet att anlita annan att kontrollera varan för köparens räkning, utan att gå in på köparens intressen.⁷ HD nämner visserligen att köparens undersökningsplikt som utgångspunkt inte bör utsträckas så att det föreligger risk för värd förstörelse.⁸ En närmare diskussion om nackdelarna med en långtgående reklamationsfrist för köparen lyser dock med sin frånvaro.

Slutsats

Högsta domstolens avgörande ”Panelvirket” innebär en **sträng reklamationsskyldighet för köpare**, som snabbt måste kontrollera inköpta varor. Om varan levereras någon annan än köparen självt **bör köparen inskriva tydliga skyldigheter** för den mottagande aktören att noggrant undersöka den köpta varan för köparens räkning. Risken finns annars att köparen går miste om sin rätt att åberopa fel i varan.

Vi anser att domen är säljarvänlig. Hänsyn bör tas till säljaren skyldighet att leverera en avtalsenlig vara och intresset av att hålla nere transaktionskostnader. Samtidigt tjänar en kort reklamationsfrist också goda syften, varför **reklamationsfristen behöver vara flexibel** beroende på omständigheterna i det enskilda fallet.

Kontakt

Anders Eriksson
Advokat, Partner
anders.eriksson@hwf.se

Emma Lundin
Associate
emma.lundin@hwf.se

Filip Karlsson
Associate
filip.karlsson@hwf.se

Gabriel Jonasson
Associate
gabriel.jonasson@hwf.se

Inte heller det faktum att Svaranden ju de facto ingått avtal och därigenom förpliktigt sig att leverera en vara av ett visst slag; bland annat att virket skulle vara kvistfritt, tas upp i domskälen.

”En närmare diskussion om nackdelarna med en långtgående reklamationsfrist för köparen lyser dock med sin frånvaro”

- HWF:s tvist- och entreprenadrättsgrupp ställer sig kritiska till HD:s domskäl

Genom den stränga reklamationsplikt som HD ålägger Käranden undgår Svaranden sin allra mest centrala avtalsförpliktelse: att leverera en felfri vara. HD:s synsätt innebär i praktiken att Käranden bort ha givit i uppdrag till underleverantören att kontrollera varan för Kärändens räkning. Detta arbete torde rimligtvis underleverantören vilja ha ersättning för (som de flesta känner till gör vinstdrivande bolag sällan saker och ting gratis).⁹

Den stränga reklamationsskyldighet som följer av HD:s domslut riskerar därför att leda till ökade transaktionskostnader. Det ska dock uppmärksammas att även långa reklamationsfrister kan leda till ökade transaktionskostnader, till exempel därför att säljaren tvingas lägga på en ”riskpeng” för sena felavhjälpandekrav. Lagstiftningen bör i görligaste mån minskas dylika transaktionskostnader.

³ Prop. 1988/89:76 s. 124.

⁴ Högsta domstolens dom den 24 april 2024 i mål nr T 9030-23 (”Brf Ida”).

⁵ Se punkt 11 i Brf Ida.

⁶ Se punkt 7 i HD:s dom.

⁷ Se punkt 14 i HD:s dom.

⁸ Se punkt 16 i HD:s dom.

⁹ Något som i sig är helt korrekt med hänsyn till att aktiebolags syfte – som utgångspunkt – är att bereda aktieägarna vinst till fördelning, se 3 kap. 3 § aktiebolagslagen.